

Posebni postupci davanja azila prema zakonu o privremenoj i supsidijarnoj zaštiti

Abba, Riana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:723290>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za upravno pravo

Riana Abba

**POSEBNI POSTUPCI DAVANJA AZILA PREMA ZAKONU O
PRIVREMENOJ I SUPSIDIJARNOJ ZAŠTITI**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: Izv. Prof. Dr. Sc. Marko Turudić

Zagreb, 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Riana Abba, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Riana Abba, v.r.

SAŽETAK

Posebni postupci davanja azila su specifični pravni instituti u okviru sustava azila. U hrvatskom zakonodavstvu uređeni su Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti te uključuju: ubrzani postupak, postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru, odbacivanje zahtjeva ili naknadnog zahtjeva, sigurnu zemlju podrijetla, sigurnu treću zemlju, europsku sigurnu treću zemlju, naknadni zahtjev te preseljenje, humanitarni prihvati i premještanje. Doprinosi poboljšanju učinkovitosti postupka jer omogućavaju fleksibilnost i veću brzinu postupka, no njihova primjena sa sobom nosi određene rizike. Naime, postoji opasnost da se ovi postupci koriste kao alat za sustavno kršenje prava tražitelja azila. Zbog toga je važno da zakonodavni okvir koji regulira postupke azila bude predmet konstantne prilagodbe aktualnim zbivanjima kako bi se mogao nositi s novim izazovima i promjenama u međunarodnim i nacionalnim kontekstima. U skladu s tim ovaj rad će nastojati pružiti sveobuhvatan pregled i kritički osvrt na aktualne odredbe i prakse u području posebnih postupaka davanja azila, s posebnim naglaskom na ubrzani postupak te postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru ponajviše radi njihove kompleksnosti i relevantnosti u praksi.

Ključne riječi: azil, posebni postupci davanja azila, ubrzani postupak, postupak na granici ili u tranzitnom prostoru, odbacivanje zahtjeva ili naknadnog zahtjeva, sigurna zemlja podrijetla, sigurna treća zemlja, europska sigurna treća zemlja, naknadni zahtjev, preseljenje, humanitarni prihvat, premještanje

SUMMARY

Special asylum procedures are specific legal institutions within the asylum system. In Croatian legislation, they are regulated by the Law on International and Temporary Protection and include: accelerated procedure, procedures at the border or in transit zones, dismissal of an application or subsequent application, safe country of origin, safe third country, European safe third country, subsequent application, as well as resettlement, humanitarian reception, and relocation. These procedures contribute to the improvement of process efficiency as they allow for flexibility and faster processing times. However, their implementation carries certain risks. Namely, there is a danger that these procedures may be used as a tool for systematically violating the rights of asylum seekers. Therefore, it is crucial that the legislative framework regulating asylum procedures is subject to constant adaptation to current events so it can be able to address new challenges and changes in international and national contexts. Accordingly, this paper aims to provide a comprehensive overview and a critical analysis of current provisions and practices in the area of special asylum procedures, with a particular focus on accelerated procedures and procedures at the border or in transit zones, primarily due to their complexity and relevance in practice.

Key words: asylum, special asylum procedures, accelerated procedure, border or transit zone procedure, rejection of the application or subsequent application, safe country of origin, safe third country, European safe third country, subsequent application, resettlement, humanitarian admission, relocation

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POSEBNI POSTUPCI DAVANJA AZILA.....	3
2.1. Ubrzani postupak.....	3
2.1.1. Općenito.....	3
2.1.2. Pretpostavke za pokretanje ubrzanog postupka.....	4
2.1.3. Rok za donošenje odluke o zahtjevu.....	5
2.1.4. Pravni lijek protiv odluke.....	6
2.1.5. Brzina postupka: prednost ili mana.....	7
2.1.6. Načelo pravičnog postupka.....	7
2.1.7. Predmet I.M. protiv Francuske.....	8
2.2. Postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru.....	10
2.2.1. Općenito.....	10
2.2.2. Pretpostavke za provođenje postupka na granici ili u tranzitnom prostoru.....	11
2.2.3. Organizacije za zaštitu prava izbjeglica.....	12
2.2.4. Rok za donošenje odluke.....	13
2.2.5. Pravni lijek protiv odluke.....	14
2.2.6. Rizici za tražitelje azila u postupku.....	14
2.2.7. Načelo non-refoulement.....	15
2.2.8. Presuda M.K. i drugi protiv Poljske.....	16
2.3. Odbacivanje zahtjeva ili naknadnog zahtjeva.....	17
2.3.1. Pretpostavke za odbacivanje zahtjeva.....	17
2.3.2. Pretpostavke za odbacivanje naknadnog zahtjeva.....	17
2.3.3. Pravni lijek protiv odluke.....	17
2.4. Sigurna zemlja podrijetla.....	18
2.4.1. Pojam sigurne zemlje.....	18
2.4.2. Koncept sigurne zemlje podrijetla.....	18
2.4.3. Utvrđivanje sigurne zemlje podrijetla.....	20

2.4.4. Lista sigurnih zemalja podrijetla.....	20
2.4.5. Postupak primjene instituta.....	21
2.5. Sigurna treća zemlja.....	22
2.5.1. Koncept sigurne treće zemlje.....	22
2.5.2. Institut sigurne treće zemlje.....	22
2.5.3. Primjena instituta sigurne treće zemlje.....	23
2.5.3. Odluka o odbacivanju zahtjeva.....	24
2.6. Europska sigurna treća zemlja.....	25
2.6.1. Pojam europske sigurne treće zemlje.....	25
2.6.2. Primjena instituta europske sigurne treće zemlje.....	25
2.6.3. Odluka o odbacivanju zahtjeva.....	26
2.7. Naknadni zahtjev.....	27
2.7.1. Pojam naknadnog zahtjeva.....	27
2.7.2. Postupak podnošenja naknadnog zahtjeva.....	27
2.8. Preseljenje, humanitarni prihvati i premještanje.....	29
2.8.1. Pojam preseljenja, humanitarnog prihvata i premještanja.....	29
2.8.2. „Trajna rješenja“ za izbjeglice i preseljenje.....	30
2.8.3. Odluka o preseljenju ili humanitarnom prihvatu.....	31
2.8.4. Odluka o premještanju.....	32
2.8.5. Pravo izbjeglica obuhvaćenih odlukama o preseljenju ili premještanju.....	32
3. ZAKLJUČAK.....	33
4. POPIS LITERATURE.....	34

1. UVOD

U suvremenom globalnom kontekstu, pitanje azila postaje sve važnije i kompleksnije. Milijuni ljudi diljem svijeta prisiljeni su napustiti svoje domove zbog oružanih sukoba, nasilja, ekonomskih kriza i političke opresije u potrazi za boljim životnim uvjetima i sigurnošću. Život izbjeglica često se sastoji od niza neizvjesnih putovanja s jednog odredišta na drugo, pri čemu svako putovanje donosi brojne opasnosti, poput izloženosti nepovoljnim vremenskim uvjetima ili prijetnji od eksploatacije i trgovine ljudima. Unatoč tome, pronalazak sigurnog utočišta u pravilu ostaje neizvjestan.

Dok se ti pojedinci nose sa svojim sudbinama, državni akteri i pravni sustavi država suočavaju se s važnim zadatkom koji podrazumijeva pružanje odgovarajuće pravne zaštite i osiguranje pravičnog i transparentnog postupka davanja azila bez diskriminacije. Naime, pravo na azil je zaštita koju država pruža na svom teritoriju osobama koje su pobjegle iz zemlje podrijetla zbog proganjanja, ugrožavanja života ili ozbiljnog kršenja ljudskih prava, a zajamčeno je međunarodnim sporazumima, regionalnim dokumentima i nacionalnim propisima.¹ U tom kontekstu, postupak davanja azila predstavlja ključni mehanizam zaštite koju je država dužna pružiti osobi koja ispunjava uvjete za takvu zaštitu. No, iako je pravo na azil jedno od temeljnih ljudskih prava, njegovo ostvarenje suočava se s brojnim izazovima kao što su: varijacije u interpretaciji i primjeni međunarodnih standarda, vanjski politički pritisci te unutarnje nacionalne politike koje često utječu na sam pristup azilu.

U državama članicama EU postoji značajan disparitet u uređenju sustava azila, pa se za potencijalne podnositelje zahtjeva otvara mogućnost primjene različitih pravnih propisa i instituta na njihov slučaj ovisno u kojoj državi članici EU potraže zaštitu, što dodatno komplicira njihov put prema sigurnosti. Kako bi ublažila te razlike i osigurala dosljednost u primjeni propisa, Europska Unija je 2013. godine donijela Direktivu 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od

¹ Lalić Novak, Goranka, *Pravo na azil u sudskoj praksi – promiču li hrvatski sudovi više standarde zaštite tražitelja azila I azilanata*, Hrvatska I komparativna javna uprava 14, br. 4, 2014., str. 940.

26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za dodjelu i oduzimanje međunarodne zaštite² (dalje: Direktiva), kojoj je primarni cilj uspostava jedinstvenog postupka za azil u državama članicama EU radi osiguranja dosljedne primjene propisa i zaštite osoba koje traže međunarodnu zaštitu diljem Europske unije.³

U Republici Hrvatskoj na snazi je Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti⁴ (dalje: Zakon) kao temeljni pravni propis za reguliranje postupka davanja azila i privremene zaštite. Njime su uređeni i posebni postupci davanja azila koji su tema ovog rada. Posebni postupci davanja azila su specifični pravni instituti u okviru sustava azila, a definirani su u člancima 41. do 48. Zakona te obuhvaćaju: ubrzani postupak, postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru, odbacivanje zahtjeva ili naknadnog zahtjeva, sigurnu zemlju podrijetla, sigurnu treću zemlju, europsku sigurnu treću zemlju, naknadni zahtjev te preseljenje, humanitarni prihvati i premještanje.⁵ Namijenjeni su poboljšanju učinkovitosti postupka kroz pružanje mogućnosti prilagodbe i fleksibilnosti u postupanju nadležnih organa, koju zahtijevaju specifične okolnosti svakog pojedinog zahtjeva. No, posebni postupci sa sobom nose određene rizike jer iako su osmišljeni kao instrument koji treba doprinijeti kvaliteti sustava azila, njihova neadekvatna ili nepravilna primjena može dovesti do narušavanja pravne sigurnosti te potencijalno onemogućiti ispunjenje same svrhe azila. Primjerice, koncept sigurne zemlje podrijetla može rezultirati automatskim odbacivanjem zahtjeva bez da se temeljito ispituju individualne okolnosti tražitelja, a to potencijalno dovodi do kršenja načela pravičnog postupka. U skladu s tim ovaj rad će nastojati pružiti sveobuhvatan pregled i kritički osvrt na aktualne odredbe i prakse u području posebnih postupaka davanja azila, s posebnim naglaskom na ubrzani postupak te postupanju na granici ili u tranzitnom prostoru ponajviše radi njihove kompleksnosti i relevantnosti u praksi.

² Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za dodjelu i oduzimanje međunarodne zaštite, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32013L0032>, pristupljeno: 15.7.2024.

³ *Ibid.*

⁴ Zakon o privremenoj i međunarodnoj zaštiti (Narodne novine br. 70/15, 127/17, 33/23)

⁵ *Ibid.*

2. POSEBNI POSTUPCI DAVANJA AZILA

2.1. Ubrzani postupak

2.1.1. Općenito

Ubrzani postupak je poseban postupak utvrđivanja izbjegličkog statusa, a uređen je člankom 41. Zakona.⁶ Ovaj postupak primjenjuje se u slučajevima kada postoji velika vjerojatnost da će zahtjev za azil biti neosnovan ili kada su ostvarene druge zakonske pretpostavke za njegovu primjenu, a koje će biti navedene kasnije u radu.⁷ Dakle, njegova primarna svrha je omogućiti državama da na efikasan i ekonomičan način donesu odluku u pogledu evidentno neutemeljenih zahtjeva.⁸ Kako bi to bilo moguće, kao temeljno obilježje postupka, na koje upućuje i sam naziv „ubrzan postupak“, određeni su rokovi koji su kraći u usporedbi s onima koji se primjenjuju u redovnom postupku davanja azila. Njihovom primjenom smanjuje se vrijeme potrebno za ispitivanja zahtjeva i donošenje odluke te se tako izravno postiže svrha kojoj je postupak namijenjen.⁹ Međutim, ključno je da ti rokovi moraju biti razumni i ne smiju ugroziti pravo tražitelja na pravičan postupak ili ga onemogućavati u ostvarenju prava koja su mu zajamčena Zakonom.¹⁰

Osim toga karakteristično je da, unatoč primjeni osnovnih načela i jamstva sadržanih u Direktivi, žalba u ubrzanom postupku ne mora nužno imati automatski suspenzivni učinak.¹¹ Zbog toga se pravo na ostanak u državi tijekom postupka u povodu žalbe na odluku mora izričito zatražiti

⁶ Lalić Novak, Goranka, *Azil: pravni i institucionalni aspekti*. Zagreb: Studijski centar za javnu upravu i javne financije Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2016., str. 195.

⁷ European Asylum Support Office, *EASO asylum report 2021: Annual report on the situation of asylum in the European Union*, 2021., str. 103.

⁸ Reneman, Marcelle, *Speedy Asylum Procedures in the EU: Striking a Fair Balance Between the Need to Process Asylum Cases Efficiently and the Asylum Applicant's EU Right to an Effective Remedy*, *International Journal of Refugee Law*, Volume 25, Issue 4, 2013., str. 717.

⁹ *loc.cit.* u bilj. 7.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ European Union Agency for Fundamental Rights, *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration*, 2020., str. 158-159.

ili dodijeliti u svakom pojedinom slučaju.¹² Značajna je i činjenica da se u praksi mogu primjenjivati kraći rokovi i za podnošenje žalbe protiv negativne odluke.¹³

2.1.2. Pretpostavke za pokretanje ubrzanog postupka

Kako bi došlo do primjene ubrzanog postupka prema tražitelju azila potrebno je da Ministarstvo unutarnjih poslova (dalje: Ministarstvo) prilikom provedbe cjelokupnog postupka sukladno odredbama odjeljka I. glave III. Zakona utvrdi da je:

- a) tražitelj iznio samo one podatke koji nisu važni za procjenu osnovanosti zahtjeva
- b) tražitelj svjesno doveo u zabludu Ministarstvo iznoseći lažne podatke ili predočivši nevjerodostojne dokumente, odnosno ne pružajući bitne podatke ili prikrivajući dokumente koji bi mogli negativno utjecati na odluku
- c) tražitelj vjerojatno sa zlom namjerom postupao ili uništio isprave za utvrđivanje identiteta i/ili državljanstva, u svrhu pružanja lažnih podataka o identitetu i/ili državljanstvu
- d) tražitelj iznio nedosljedne, kontradiktorne, očito netočne ili neuvjerljive izjave suprotne provjerenim podacima o državi podrijetla, koje čine njegov zahtjev nevjerodostojnim
- e) naknadni zahtjev dopušten sukladno članku 47. stavku 5. Zakona
- f) tražitelj već duže boravio na području Republike Hrvatske i bez opravdanog razloga nije prije izrazio namjeru
- g) tražitelj izrazio namjeru s očitom namjerom da odgodi ili spriječi izvršenje odluke koja bi imala kao posljedicu njegovo prisilno udaljenje iz Republike Hrvatske
- h) tražitelj predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili javni poredak Republike Hrvatske
- i) moguće primijeniti institut sigurne zemlje podrijetla, sukladno članku 44. Zakona
- j) tražitelj odbio dati otiske prstiju sukladno članku 33. stavku 5. Zakona.¹⁴

U ovoj fazi postupka potrebno je pažljivo preispitati postojanje gore navedenih zakonskih pretpostavki jer nedostatak adekvatne pažnje u tom pogledu može dovesti do pogrešnog zaključka o postojanju ili nepostojanju neke od pretpostavki. Na taj način može doći do neosnovane uskrate

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 41. st. 1.

prava na azil u slučajevima kada tražitelj uistinu ima stvarnu potrebu za zaštitom u Republici Hrvatskoj. Zatim je potrebno tražitelja obavijestiti o tome da se njegov zahtjev razmatra u ubrzanom postupku, kako bi mu se omogućilo da se adekvatno pripremi na sve faze postupka te da iznese dodatne razloge kada je to moguće ili dostavi dodatnu dokumentaciju, a koji mogu utjecati na ishod odluke.¹⁵

2.1.3. Rok za donošenje odluke o zahtjevu

Nakon što utvrdi postojanje zakonske osnove za provođenje ubrzanog postupka, Ministarstvo ima obvezu donijeti odluku najkasnije u roku od 2 mjeseca od dana podnošenja zahtjeva ili dopuštenog naknadnog zahtjeva.¹⁶ Rok za donošenje odluke počinje teći od dana kada je utvrđena odgovornost Republike Hrvatske za razmatranje zahtjeva, odnosno od dana primopredaje tražitelja na teritorij Republike Hrvatske.¹⁷ Već je istaknuto da je navedeni rok znatno kraći u odnosu na rok koji je predviđen za donošenje odluke u redovnom postupku, a koji iznosi 6 mjeseci.¹⁸ Također, za razliku od redovnog postupka, produženje roka u ubrzanom postupku nije dopušteno.¹⁹ Smisao tih odredbi je smanjenje vremenskog perioda u kojem se može odlučiti o zahtjevu jer se na taj način mogu ublažiti negativne posljedice koje višemjesečno odlučivanje može imati po sustav i tražitelje. Naime, donošenje odluke u redovnom postupku može sveukupno trajati i do 21 mjesec od dana podnošenja zahtjeva, dok je u ubrzanom postupku trajanje odlučivanja apsolutno ograničeno rokom od 2 mjeseca.²⁰

Pitanje koje se u vezi s tim može postaviti je: „Hoće li zahtjev biti automatski odbijen ako se odluka ne donese u roku od 2 mjeseca?“ Odgovor na to pitanje je jednostavan – neće. Naime, logično je da nije uvijek moguće donijeti odluku u propisanom roku bilo iz razloga preopterećenosti sustava ili kojeg drugog opravdanog razloga, stoga je Zakon odredio da će u takvim slučajevima zahtjev biti razmatran u redovnom postupku sukladno odredbama odjeljka II.

¹⁵ *Ibid.*, čl. 41. st. 2.

¹⁶ *op.cit.* u bilj. 13.

¹⁷ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 41. st. 3. u vezi s čl. 40. st. 2.

¹⁸ *Ibid.*, čl. 40.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*, čl. 40. st. 7.

Zakona.²¹ Time je zakonodavac umanjio mogućnost zloupotrebe ovog postupka koja je povezana s kratkim rokovima za donošenje odluke, dakle sustavno odbijanje zahtjeva, te osigurao pristup postupku odgovarajuće kvalitete tražiteljima kada je to opravdano.

2.1.4. Pravni lijek protiv odluke

U slučaju kada tražitelj nije zadovoljan odlukom koja je donesena u ubrzanom postupku, Zakon ga ne ovlašćuje na podnošenje žalbe protiv te odluke.²² Umjesto toga, na raspolaganju mu je mogućnost podnošenja tužbe Upravnom sudu u roku od 8 dana od dostave odluke sukladno članku 51. Zakona.²³ Bitno je naglasiti da takva tužba nema suspenzivni učinak, što znači da ne odgađa izvršenje rješenja u slučaju kada je zahtjev u ubrzanom postupku odbijen.²⁴ Dakle, dozvoljeno je izvršiti rješenje, odnosno deportirati tražitelja prije nego postupak po njegovoj tužbi pred Upravnim sudom bude završen. Takvo postupanje može po tražitelja imati dalekosežne neotklonjive posljedice, primjerice ako bude izručen u državu u kojoj će biti pritvoren jer u tom slučaju čak i ako naknadno uspije tužbom osporiti odluku kojom je njegov zahtjev odbijen te bude donesena odluka u njegovu korist, on neće biti u mogućnosti vratiti se na teritorij RH i ostvariti tu zaštitu.

Obzirom da opisano postupanje ima za posljedicu uskratu prava na učinkovit pravni lijek koji je država dužna osigurati tražitelju sukladno članku 46. Direktive²⁵, Zakon propisuje da tužba može sadržavati zahtjev za odgodnim učinkom, sukladno propisima kojima se uređuju upravni sporovi.²⁶ Što znači da tražitelj samostalno može odlučiti hoće li se koristiti tim pravom ili neće. Ako odluči postaviti zahtjev za odgodnim učinkom, Ministarstvo će spis predmeta dostaviti Upravnom sudu najkasnije u roku od 8 dana od dana zaprimanja odluke kojom Upravni sud traži spis predmeta radi odlučivanja o zahtjevu za odgodnim učinkom.²⁷ Upravni sud će zatim o zahtjevu za odgodnim učinkom tužbe odlučiti u roku od 8 dana od dana dostave spisa predmeta.²⁸

²¹ *Ibid.*, čl. 41. st. 4.

²² *Ibid.*, čl. 41. st. 5.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Ibid.*, čl. 51. st. 1.

²⁵ *op.cit.* u bilj. 2., čl. 46.

²⁶ *Ibid.*, čl. 51. st. 2.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*

2.1.5. Brzina postupka: prednost ili mana

Kao što je ranije u radu istaknuto, temeljno obilježje ubrzanog postupka je njegova brzina, odnosno kratki rokovi koji su predviđeni za provođenje postupka i donošenje odluke. Brzina postupka s jedne strane omogućava smanjenje opterećenja sustava i efikasnije rješavanje zahtjeva, no s druge strane može predstavljati značajan izazov u pogledu osiguravanja pravednog i temeljitog postupka. Upravo je postizanje ravnoteže između brzine postupka i zaštite prava tražitelja, koja su između ostalog određena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁹ (dalje: Europska konvencija), Ustavom RH³⁰ i Zakonom, ključni faktor kada je ubrzani postupak u pitanju. Naime, ubrzani postupak ima brojne prednosti, kao što su: brža obrada zahtjeva, sprječavanje zloupotrebe sustava, kraće vrijeme čekanja na odluku te smanjenje troškova postupka. Zajedno ove prednosti doprinose povećanoj učinkovitosti sustava kao i većoj pravnoj sigurnosti, a sve to neizravno utječe i na tražitelje, kojima se potencijalno smanjuje stres i neizvjesnost koja je povezana s dugotrajnim postupcima. No, ovaj postupak može imati ozbiljne posljedice u vidu povrede prava tražitelja, ako se ne provodi s adekvatnom pažnjom i u skladu s načelom pravičnog postupka. Stoga neki autori, poput Alexis Galanda, upozoravaju da provođenje ubrzanih postupaka na temelju nejasnih ili proizvoljnih kriterija te ograničavanje prava na žalbu može rezultirati automatiziranim odbijanjem zahtjeva i nezakonitim deportacijama osoba kojima prijete stvarna opasnost u zemlji podrijetla.³¹ Pa je od presudne važnosti osigurati da se ubrzani postupak koristi samo kada su ispunjene sve zakonske pretpostavke uz primjenu odgovarajuće pažnje prilikom razmatranja svakog slučaja, kako bi se osiguralo da su sve okolnosti uzete u obzir i da je odluka donesena na temelju potpunih i pouzdanih informacija.

2.1.6. Načelo pravičnog postupka

Načelo pravičnog postupka u prvom redu podrazumijeva poštivanje temeljnih ljudskih prava i dostojanstvo svih osoba koje traže azil.³² Radi se o univerzalnom pravnom načelu koje u

²⁹ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, 1950., NNMU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

³⁰ Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

³¹ Galand, Alexis, *Accelerated procedures and the impossibility to reconcile them with human rights: What the practice in Malta has taught us*, Mediterranean Journal of Migration, 2023., str. 58.

³² Rasche, Lucas; Walter-Franke, Marie, *Clear, fair and fast? Border procedures in the Pact on Asylum and Migration*, 2020., str. 12.

okviru sustava azila treba osigurati ostvarenje prava izbjeglica koja su zajamčena različitim međunarodnim pravnim propisima kao i brojnim drugim relevantnim međunarodnim ugovorima i sporazumima.³³

U kontekstu postupka azila, pravičan postupak mora zajamčiti dva ključna prava i zaštitna mehanizma. Prvo, pravo na podnošenje zahtjeva za azil bez suočavanja s bilo kakvom vrstom diskriminacije ili prepreke za pristup azilu.³⁴ Drugo, pravo na zaštitu od vraćanja u zemlju u kojoj bi osoba bila izložena ozbiljnim prijetnjama poput progona, mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, a što je sadržano u načelu *non-refoulement*.³⁵ Isto je afirmirao i Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) kada je ustanovio postojanje potrebe za neovisnim, temeljitim i nepristranim razmatranjem svakog zahtjeva za azil jer je, u slučajevima kada takvo postupanje nije bilo osigurano, utvrdio povredu odredbi članka 13. u vezi s člankom 3. Europske konvencije.³⁶ Naime, članak 13. Europske konvencije jamči pravo na učinkovit pravni lijek³⁷, dok se članak 3. Europske konvencije odnosi na zabranu mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja³⁸. Takvo stajalište ESLJP govori u prilog činjenici da je pravičan postupak od vitalne važnosti, ne samo za osiguranje temeljnih ljudskih prava tražitelja, već i za očuvanja integriteta i povjerenja u pravni sustav države.

2.1.7. Predmet *I.M. protiv Francuske*

Primjer povrede odredbi članka 13. u vezi s člankom 3. Europske konvencije je predmet *I.M. protiv Francuske*.³⁹ U ovom slučaju, podnositelj zahtjeva za azil tvrdio je da će, ukoliko bude deportiran natrag u Sudan, biti izložen ozbiljnoj opasnosti od zlostavljanja.⁴⁰ Zbog tog straha je

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *op.cit.* u bilj. 11., str. 159.

³⁷ *op.cit.* u bilj. 29., prema članku 13. svaka fizička ili pravna osoba čije su prava i slobode utvrđene ovom Konvencijom povrijeđene ima pravo na učinkoviti pravni lijek pred domaćim tijelom, čak i kad povreda potječe od osoba koje djeluju u službenom svojstvu.

³⁸ *Ibid.*, prema članku 3. nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ili neljudskom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju

³⁹ Europski sud za ljudska prava, *I.M. protiv Francuske*, br. 9152/09, 2012.

⁴⁰ *op.cit.* u bilj. 11., str. 159.

pokušao zatražiti azil u Republici Francuskoj.⁴¹ Međutim, nadležna francuska tijela odbila su njegov zahtjev za azil, ocjenjujući ga kao "namjernu prijevaru" i "zlouporabu postupka azila", jer je zahtjev podnesen tek nakon što je podnositelju izdan nalog za udaljavanje iz zemlje.⁴² Kao rezultat toga, njegov zahtjev za azil razmatran je isključivo u ubrzanom postupku, koji nije uključivao adekvatne zaštitne mjere.⁴³ U ubrzanom postupku, rok za podnošenje zahtjeva za azil smanjen je s uobičajenih 21 dan na svega 5 dana.⁴⁴ Ovaj izrazito kratak rok postavio je ozbiljna ograničenja za podnositelja, koji je bio obvezan podnijeti potpun zahtjev na francuskom jeziku, uključujući svu potrebnu dokumentaciju, pod istim uvjetima kao i osobe koje nisu u pritvoru, a koje podnose zahtjev u okviru standardnog postupka.⁴⁵ Ovi strogi i ograničavajući uvjeti posebno su problematični jer nisu uzeli u obzir specifične okolnosti pritvora i dodatne prepreke s kojima se pritvoreni podnositelji zahtjeva suočavaju.⁴⁶ Dodatno, iako je podnositelj imao formalnu mogućnost podnošenja tužbe Upravnom sudu kako bi osporio nalog za deportaciju, rok za podnošenje te tužbe bio je nevjerovatno kratak — samo 48 sati, u usporedbi sa standardnim rokom od 2 mjeseca.⁴⁷ Iznimno skraćeni rok nije omogućio podnositelju da na odgovarajući način pripremi svoju obranu ili pribavi potrebnu pravnu pomoć, čime mu je u praksi uskraćeno pravo na učinkovit pravni lijek.⁴⁸ Zbog svih navedenih ograničenja, podnositelju zahtjeva nije pružena stvarna mogućnost da iznese svoje pritužbe i obrani svoja prava na temelju članka 3. Europske konvencije.⁴⁹ ESLJP stoga je zaključio da je Francuska u ovom slučaju povrijedila članak 13. u vezi s člankom 3. Europske konvencije, jer podnositelju nije osiguran učinkovit pravni lijek protiv odluke o deportaciji, unatoč ozbiljnim rizicima kojima bi bio izložen u slučaju povratka u Sudan.⁵⁰

Ovaj predmet pokazuje kako ubrzani postupci, kada se provode bez odgovarajućih zaštitnih mjera i uz drastično skraćene rokove, mogu ozbiljno ugroziti pravo tražitelja azila na pravičan postupak i učinkovitu zaštitu od nehumanih uvjeta.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.*

2.2. Postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru

2.2.1. Općenito

Postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru je izrazito kontroverzna vrsta posebnog postupka davanja azila te zahtijeva pažljivo razmatranje u kontekstu zaštite ljudskih prava tražitelja. Posebice jer su tražitelji azila u tim situacijama često izloženi riziku od protuzakonitog postupanja i zlostavljanja od strane nadležnih tijela i represivnih organa određene države.

Do primjene ovog postupka dolazi kada je zahtjev za azil podnesen na kopnenim, morskim ili zračnim granicama države ili neposredno nakon prelaska tih granica.⁵¹ Stoga aktualna literatura, uključujući radove istraživača poput Pirjola i Velluti, naglašava postojanje napetosti između dva konkurentna prioriteta: brige o ljudskim pravima te pitanja državne suverenosti i kontrole granica.⁵² Naime, granice često predstavljaju prvu točku kontakta s državom u kojoj osoba traži zaštitu od progona ili ozbiljnih prijetnji po svoj život i slobodu.⁵³ Zbog toga je iznimno važno osigurati da postupci na granici ili u tranzitnom prostoru budu provedeni u skladu s međunarodnim pravom uz poštivanje ljudskih prava i standarda zaštite tražitelja.⁵⁴

Pristup sustavu azila je temeljni preduvjet za ostvarenje prava na azil u praksi jer upravo osiguranje pristupa teritoriju i sustavu azila omogućava nadležnim organima neke države prepoznavanje osoba kojima je potrebna međunarodna zaštita.⁵⁵ Pristup uključuje prihvata izbjeglica, pružanje pomoći i osiguranje zadovoljenja osnovnih životnih potreba poput smještaja, hrane, medicinske skrbi itd.⁵⁶ Međutim, u praksi se često događa da države primjenjuju razne mjere kako bi spriječile ili otežale pristup svojem teritoriju, što može uključivati zatvaranje granica, postavljanje fizičkih barijera, uvođenje restriktivnih viznih režima, presretanje na kopnu i moru,

⁵¹ *op.cit.* u bilj. 2., čl. 43.

⁵² Pandek, Kristina; Župarić-Iljić, Drago, *Strengthening Borders, Managing Centres: Reception Conditions and Provisions of Services to Asylum Seekers in Croatia*, Migracijske i etničke teme 34, br. 3, 2018., str. 220.

⁵³ Lalić Novak, Goranka, *Načelo zabrane vraćanja i pristup sustavu azila: dva lica iste kovanice*, Migracijske i etničke teme 31, br. 3, 2015., str. 366.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Lalić Novak, *op.cit.* u bilj. 53., str. 367.

sankcioniranje prijevoznika i pomagača, kao i izvanteritorijalne migracijske kontrole.⁵⁷ Takve prakse direktno dovode u pitanje prava zajamčena izbjeglicama Konvencijom iz 1951. godine⁵⁸, koja je temeljni dokument međunarodnoga izbjegličkog prava.⁵⁹ Ovdje je potrebno spomenuti i načelo zabranje vraćanja (*non-refoulement*) kao jedno od temeljnih načela izbjegličkog prava koje je zbog svoje važnosti postalo dijelom međunarodnog običajnog prava.⁶⁰ Ovo načelo štiti osobe koje traže azil čak i ako su neregularno ušle u državu prihvata ili u njoj boravile, osiguravajući im pravo na podnošenje zahtjeva za azil bez obzira na način ulaska u zemlju.⁶¹

Republika Hrvatska se, kao jedna od država članica EU čije teritorijalne granice tvore vanjsku teritorijalnu granicu Europske unije, svakodnevno suočava s izazovima povezanim s povećanom migracijskom aktivnosti koja vrši pritisak na sustav azila.⁶² S tom činjenicom su upoznati i građani koji konstantno svjedoče prolasku stotina ljudi na tzv. "Balkanskoj ruti" u teškim i opasnim uvjetima.⁶³ Goldner Lang u tom smislu ističe da, unatoč značajnim naporima Republike Hrvatske da odgovori na ovaj pritisak i prilagodi se povećanom broju migranata i tražitelja azila, tijekom operacije zapadnobalkanske rute, i dalje postoji potreba za kontinuiranim unapređenjem kvalitete postupaka i osiguranjem usklađenja svih postupaka s međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava.⁶⁴

2.2.2. Pretpostavke za provođenje postupka na granici ili u tranzitnom prostoru

Postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru Republici Hrvatskoj uređeno je člankom 42. Zakona.⁶⁵ Do pokretanja ovog postupka dolazi kada se namjera ili naknadni zahtjev izraze na graničnom prijelazu, odnosno u tranzitnom prostoru zračne, morske luke ili luke unutarnjih voda.⁶⁶

⁵⁷ *Ibid.*, str. 369.

⁵⁸ Konvencija o statusu izbjeglica, UNTS vol. 189 od 28. srpnja 1951. godine; SL SFRJ: MU 15/1960; stupila na snagu 21. travnja 1954. godine

⁵⁹ Lalić Novak, *op.cit.* u bilj. 53., str. 368-369.

⁶⁰ *Ibid.*, str. 367.

⁶¹ *Ibid.*, str. 368.

⁶² Cerruti, Tanja, *Croatia and the (necessary) European Union policy making on immigration in the Mediterranean region*, Europske studije 1, br. 2., 2015., str. 5.

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ Goldner Lang, Iris, *Croatia and EU Asylum Law: Playing on the Sidelines or at the Centre of Events?*, The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis, Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff, 2018., str. 17.

⁶⁵ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 42.

⁶⁶ *Ibid.*, čl. 42. st. 1.

U takvim slučajevima se postupak provodi na samom graničnom prijelazu ili u tranzitnom prostoru, provodeći cjelokupan postupak i poštujući osnovna načela definirana u glavi I., odnosno odjeljku I. glave III. Zakona ako se:

- a) tražitelju osiguraju materijalni uvjeti prihvata i
- b) zahtjev, odnosno naknadni zahtjev može odbiti kao očito neosnovan ili odbaciti.⁶⁷

Glava I. Zakona sadrži temeljne odredbe i načela poput značenja izraza⁶⁸, rodne jednakosti⁶⁹, načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja⁷⁰, predaja i izručenje tražitelja⁷¹ i dr. koje služe kao osnovni orijentir prilikom provođenja postupka na granici ili u tranzitnom prostoru. Osim gore navedenih, u ovom postupku primjenjuju se i osnovna načela koja se primjenjuju u redovnom postupku davanja azila.⁷² Nadalje, kao prva pretpostavka za provedbu ovog postupka određeno je da se tražitelju moraju osigurati materijalni uvjeti prihvata koji obuhvaćaju: smještaj u Prihvatilištu, hranu i odjeću osiguranu u naravi, naknadu troškova javnog prijevoza za potrebe postupka odobrenja međunarodne zaštite te novčanu pomoć.⁷³ Druga pretpostavka odnosi se na postojanje mogućnosti da zahtjev, odnosno naknadni zahtjev budu odbijeni kao očito neosnovani kada tražitelj ne ispunjava zakonske uvjete na temelju kojih mu se može odobriti azil ili supsidijarna zaštita te postoje okolnosti zbog kojih treba njegov zahtjev riješiti u ubrzanom postupku⁷⁴ ili da mogu biti odbačeni kada su nedopušteni.⁷⁵

2.2.3. Organizacije za zaštitu prava izbjeglica

Organizacijama koje se bave zaštitom prava izbjeglica, a koje na temelju ugovora s Ministarstvom pružaju pravno savjetovanje, Zakonom je zajamčeno da će imati učinkovit pristup graničnim prijelazima te tranzitnim prostorima zračnih, morskih i riječnih luka.⁷⁶ Ključnu ulogu u tom pogledu imaju brojne međunarodne organizacije, prvenstveno Visoki povjerenik

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ *Ibid.*, čl. 4.

⁶⁹ *Ibid.*, čl. 5.

⁷⁰ *Ibid.*, čl. 6.

⁷¹ *Ibid.*, čl. 7.

⁷² *Ibid.*, čl. 38. - 40.

⁷³ *Ibid.*, čl. 55. st. 1.

⁷⁴ *Ibid.*, čl. 38. st. 1. t. 5.

⁷⁵ *Ibid.*, čl. 43.

⁷⁶ *Ibid.*, čl. 42. st. 2.

Ujedinjenih naroda za izbjeglice (dalje: UNHCR), ali i mnoge druge nevladine organizacije u Republici Hrvatskoj.⁷⁷ Među njima se ističu Hrvatski Crveni križ, Isusovačka služba za izbjeglice, Hrvatski pravni centar, Centar za mirovne studije, Udruga „MI“ – Split, Are You Syrious i druge.⁷⁸ Pravo na informacije i pravno savjetovanje, čijem ostvarenju ove organizacije doprinose, definirano je člankom 59. Zakona.⁷⁹ Njime je određeno da će Ministarstvo obavijestiti tražitelja u roku od 15 dana od izražene namjere pisanim putem o mogućnosti obraćanja predstavnicima UNHCR-a i drugim organizacijama koje se bave zaštitom prava izbjeglica te o mogućnosti dobivanja besplatne pomoći.⁸⁰ Kada iz opravdanih razloga to nije moguće učiniti u pisanom obliku, informacije će pružiti usmenim putem na jeziku za koji se pretpostavlja da ga tražitelj razumije i na kojem može komunicirati.⁸¹ Dakako, pristup tražitelju se može privremeno ograničiti opunomoćeniku ili predstavniku organizacije koja se bavi zaštitom prava izbjeglica, kada je to prijeko potrebno radi zaštite nacionalne sigurnosti ili javnog poretka Republike Hrvatske.⁸² Ipak, ovo ograničenje ne primjenjuje se na UNHCR, a što je svrsishodno imajući u vidu njegovu centralnu ulogu kao specijalizirane međunarodne organizacije koja se bavi pitanjima zaštite i pomoći izbjeglicama.⁸³

2.2.4. Rok za donošenje odluke

Odluka o zahtjevu u postupku na granici ili tranzitnom prostoru mora biti donesena najkasnije u roku od 28 dana od dana podnošenja zahtjeva.⁸⁴ Kada to nije moguće, odnosno kada odluka ne bude donesena u tom roku, tražitelju će biti dopušten ulazak na teritorij Republike Hrvatske radi provođenja postupka odobrenja međunarodne zaštite.⁸⁵ Zakonodavac je, isto kao kod ubrzanog postupka, ovom odredbom osigurao tražitelju pristup redovnom postupku davanja azila kada u posebnom postupku nije donesena odluka u predviđenom zakonskom roku te na taj način osigurao pravo na učinkovit pravni lijek.

⁷⁷ Blagojević, Anita, *Pravni i institucionalni okvir integracije migranata u hrvatsko društvo*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 57, br. 3, 2020, str. 729

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 59.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.*

⁸² *Ibid.*, čl. 42. st. 3.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.*, čl. 42. st. 4.

⁸⁵ *Ibid.*, čl. 42. st. 5.

2.2.5. Pravni lijek protiv odluke

Žalba protiv odluke koja je donesena u postupku na granici ili tranzitnom prostoru nije dopuštena.⁸⁶ Već je, kao pravni lijek protiv takve odluke, predviđena tužba koja se može podnijeti Upravnom sudu sukladno članku 51. Zakona u roku od 5 dana od dana dostave odluke.⁸⁷ U tom slučaju, Ministarstvo će dostaviti spis predmeta Upravnom sudu najkasnije u roku od 8 dana od dana zaprimanja odluke kojom Upravni sud traži spis predmeta.⁸⁸ Upravni sud će zatim donijeti presudu o tužbi u roku od 8 dana od dana dostave spisa predmeta.⁸⁹

2.2.6. Rizici za tražitelje azila u postupku

Postupanje na granici ili u tranzitnom prostoru sa sobom nosi ozbiljne rizike za ostvarenje prava tražitelja azila ako se dosljedno ne primjene odredbe i načela propisana Zakonom. Postoje dvije glavne karakteristike koje imaju izravan utjecaj na mogućnost tražitelja azila da učinkovito sudjeluje u postupku te na kvalitetu donošenja odluka, a to su: kratki rokovi te ostanak podnositelja zahtjeva u pritvoru tijekom cijelog postupka.⁹⁰ Naime, kratki rokovi mogu onemogućiti tražitelje azila da kvalitetno pripreme i argumentiraju svoj zahtjev te da iskoriste svoja prava, a činjenica da su tražitelji azila u tom periodu pritvoreni ograničava njihov pristup pravnoj pomoći i informacijama te njihovu sposobnost prikupljanja dokaza u korist njihova slučaja.⁹¹ Brojne su situacije *de facto* pritvora na državnim granicama kada članice EU provjeravaju zahtjeve za međunarodnu zaštitu prije nego što podnositeljima zahtjeva formalno priznaju pravo na ulazak.⁹² Osim toga, životni uvjeti u tranzitnim zonama i drugim mjestima na kojima se provode granični postupci, poput policijskih postaja, graničnih prijelaza ili zračnih luka, često su neadekvatni, pa čak i loši, što dodatno otežava situaciju tražiteljima azila.⁹³ Na kraju, u praksi je zapaženo da

⁸⁶ *Ibid.*, čl. 42. st. 6.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ Cornelisse, Galina; Reneman, Marcelle, *Border Procedures in the European Union: How the Pact Ignored the Compacts*, Laws, MDPI, vol. 11(3), 2022., str. 7.

⁹¹ *Ibid.*

⁹² Cornelisse, Galina; Reneman, Marcelle, *Border procedures in the Commission's New Pact on Migration and Asylum: A case of politics outplaying rationality?*, Eur Law J., 2020., str. 182.

⁹³ *Ibid.*

postupovne mjere za podnositelje zahtjeva, tijekom postupaka u tranzitnim zonama i žarištima, imaju strukturalne nedostatke.⁹⁴

2.2.7. Načelo *non-refoulement*

U pogledu ovog postupka potrebno je naglasiti važnost načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja, poznatijeg po nazivu načelo *non-refoulement*. To je temeljno načelo međunarodnog izbjegličkog prava, a zahtijeva da nijedna osoba ne bude vraćena u državu u kojoj bi mogla biti izložena ozbiljnoj prijetnji po život ili slobodu. Načelo *non-refoulement*, odnosno zabrana vraćanja prvi puta je razmatrana 1989. godine u predmetu *Soering protiv Ujedinjenoga Kraljevstva*⁹⁵, u kojem je ESLJP zauzeo stav da bi se vraćanje osobe u državu u kojoj joj prijete izvršenje smrtne kazne smatralo povredom čl. 3 Europske konvencije.⁹⁶ Zatim je ESLJP i u predmetu *Vilvarajah i drugi protiv Velike Britanije*⁹⁷, zaključio kako vraćanje tražitelja azila može dovesti do kršenja članka 3. Europske konvencije i posljedično do odgovornosti države članice prema Europskoj konvenciji ako postoje utemeljeni razlozi za vjerovanje da za osobu, u slučaju da je država protjera, postoji opravdan rizik da će po povratku u zemlju izručenja biti izložena mučenju ili nečovječnom postupanju ili kažnjavanju.⁹⁸ Unatoč tome, u praksi se prilikom postupanja na granici ili u tranzitnom prostoru nerijetko krši, primjerice nezakonitim deportacijama odnosno „push-back“ postupcima pri čemu se izbjeglice vraćaju preko granice bez provođenja postupka azila.

U hrvatskom zakonodavstvu ovo načelo definirano je u članku 6. Zakona kako slijedi: „Zabranjeno je prisilno udaljiti ili na bilo koji način vratiti državljanina treće zemlje ili osobu bez državljanstva u zemlju u kojoj bi njezin život ili sloboda bili ugroženi zbog rasne, vjerske ili nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja ili u kojoj bi mogla biti podvrgnuta mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili koja bi ju mogla izručiti u drugoj zemlji.“⁹⁹

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Soering protiv Ujedinjenoga Kraljevstva*, 1989., para. 88.

⁹⁶ Lalić Novak, *op.cit.* u bilj. 53., str. 374.

⁹⁷ *Vilvarajah i drugi protiv Velike Britanije*, 1991., para. 103.

⁹⁸ Lalić Novak, *op.cit.* u bilj. 53., str. 374.

⁹⁹ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 6. st. 1.

2.2.8. Presuda M.K. i drugi protiv Poljske

Kao primjer protuzakonito provedenog postupka na granici ili u tranzitnom prostoru treba spomenuti presudu Europskog suda *M.K. i drugi protiv Poljske*.¹⁰⁰ U ovom slučaju, podnositelji zahtjeva, ruski državljani čečenskog podrijetla, tijekom 2017. godine pokušavali su u više navrata podnijeti zahtjev za azil na graničnom prijelazu između Poljske i Bjelorusije.¹⁰¹ Međutim, poljska granična policija ih je onemogućila u tome i protuzakonito vraćala u Bjelorusiju, svjesna činjenice da tamo neće imati pristup azilu te da će vrlo vjerojatno biti protjerani u Rusku Federaciju, konkretno Čečeniju, gdje im je prijetila ozbiljna opasnost od mučenja.¹⁰² Poljska granična policija nije u službenim dokumentima zabilježila da su podnositelji izrazili namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, a brojni mediji i nevladine organizacije su izvijestili da je ovakva praksa odbijanja zahtjeva bila uobičajena.¹⁰³ ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede članka 3. Europske konvencije, jer je podnositeljima uskraćena mogućnost pristupa postupku azila, čime su bili izloženi ozbiljnom riziku od mučenja u Čečeniji.¹⁰⁴ Također je primijetio da su odluke poljskih vlasti o vraćanju podnositelja, unatoč tome što su bile individualizirane, zanemarivale stvarne razloge koje su podnositelji iznijeli.¹⁰⁵ Ove odluke su stoga predstavljale povredu kako nacionalnog, tako i međunarodnog prava i činile su dio sustavne prakse kolektivnog protjerivanja izbjeglica, što predstavlja kršenje članka 4. Protokola br. 4 uz Europsku konvenciju.¹⁰⁶ Također je utvrđena povreda članka 13. Europske konvencije, jer pravni lijek dostupan podnositeljima nije imao suspenzivni učinak i bio je neučinkovit za sprječavanje štete.¹⁰⁷ Naposljetku, ESLJP je utvrdio i povredu članka 34. Europske konvencije zbog nepostupanja poljskih vlasti po privremenim mjerama koje im je naložio.¹⁰⁸ ESLJP je do sličnog zaključka došao i u predmetu *D.A. i drugi protiv Poljske*¹⁰⁹ te u predmetu *Ilias i Ahmed protiv Mađarske*.¹¹⁰

¹⁰⁰ *M.K. i drugi protiv Poljske*, 40503/17, 42902/17, 43643/17

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ *D.A. i drugi protiv Poljske*, 51246/17

¹¹⁰ *Ilias i Ahmed protiv Mađarske*, 47287/15

2.3. Odbacivanje zahtjeva ili naknadnog zahtjeva

2.3.1 Pretpostavke za odbacivanje zahtjeva

Ministarstvo će donijeti odluku kojom se odbacuje zahtjev ako je:

- a) tražitelju odobrena međunarodna zaštita u drugoj državi članici Europskoga gospodarskog prostora
- b) tražitelju odobrena međunarodna zaštita u trećoj državi čija prava i dalje uživa, uključujući i jamstva koja proizlaze iz članka 6. ovoga Zakona, pod uvjetom da će biti ponovo prihvaćen u toj državi
- c) moguće primijeniti institut sigurne treće zemlje, sukladno članku 45. ovoga Zakona
- d) moguće primijeniti institut europske sigurne treće zemlje, sukladno članku 46. ovoga Zakona
- e) utvrđena odgovornost druge države članice Europskoga gospodarskog prostora za razmatranje zahtjeva
- f) zahtjev podnio državljanin države članice Europske unije.¹¹¹

2.3.2. Pretpostavke za odbacivanje naknadnog zahtjeva

Ministarstvo će odbaciti naknadni zahtjev ako ocijeni da je nedopušten.¹¹² Naknadni zahtjev je nedopušten ako na temelju sadržanih činjenica i dokaza, a u vezi s već upotrijebljenim činjenicama i dokazima u prijašnjem postupku ne bude ocjenjen kao dopušten.¹¹³

2.3.3. Pravni lijek protiv odluke

Protiv odluke o odbacivanju zahtjeva ili naknadnog zahtjeva nije dopuštena žalba, ali može se podnijeti tužba Upravnom sudu u roku od 8 dana od dana dostave odluke.¹¹⁴

¹¹¹ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 43. st. 1.

¹¹² *Ibid.*, čl. 43. st. 2.

¹¹³ *Ibid.*, čl. 47. st. 3.-6.

¹¹⁴ *Ibid.*, čl. 43. st. 3.

2.4. Sigurna zemlja podrijetla

2.4.1. Pojam sigurne zemlje

Sigurna zemlja je pravni koncept koji se pojavio početkom 90-ih godina prošlog stoljeća kao odgovor na aktualna zbivanja, a označava države koje imaju praksu poštivanja ljudskih prava pa iz njih ne dolaze izbjeglice, a u skladu s tim u njima je moguće ostvariti i pravo na azil.¹¹⁵ Pod pojmom sigurne zemlje razlikuju se dvije osnovne vrste: sigurna zemlja podrijetla i sigurna treća zemlja, pri čemu svaka od njih ima specifičnu funkciju i primjenu u postupku azila.¹¹⁶ Sigurna zemlja podrijetla odnosi se na države koje se smatraju sigurnim za život i boravak te se pretpostavlja da u njima ne postoji opasnost od progona ili kršenja ljudskih prava, pa se na osnovu toga zahtjevi za azil državljana tih zemalja u pravilu smatraju neosnovanim.¹¹⁷ Dok sigurna treća zemlja označava državu koja nije zemlja podrijetla tražitelja, ali mu omogućuje ostvarenje odgovarajuće zaštite te se stoga pretpostavlja da nema potrebe za traženjem zaštite u zemlji primateljici, pa će se zahtjev takvog podnositelja također smatrati neosnovanim.¹¹⁸ U oba slučaja, svrha je ubrzati i pojednostaviti postupak azila tako što se unaprijed, bez ispitivanja individualnih okolnosti, eliminira obveza države da odlučuje o zahtjevima za koje se utvrdi da su podneseni od strane tražitelja koji dolazi iz sigurne zemlje podrijetla ili sigurne treće zemlje.

2.4.2. Koncept sigurne zemlje podrijetla

Koncept sigurne zemlje podrijetla prvi puta je formalno uveden u Švicarskoj, a ubrzo nakon toga i u Belgiji.¹¹⁹ Primarna svrha uvođenja ovog koncepta u pravne sustave država bila je ubrzanje postupka za azil jer su tadašnji sustavi ispitivanja zahtjeva, temeljeni na vremenski zahtjevnim analizama pojedinačnih slučajeva, bili na rubu kolapsa.¹²⁰ Razlog za to bio je sve veći

¹¹⁵ Engelmann, Claudia, *Convergence against the Odds: The Development of Safe Country of Origin Policies in EU Member States (1990–2013)*, European Journal of Migration and Law, 16(2), 2014., str. 280.

¹¹⁶ Costello, Cathryn, *Safe Country? Says Who?*, International Journal of Refugee Law, Volume 28, Issue 4, 2016., str. 604.

¹¹⁷ *Ibid.*, str. 604–605.

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ *Ibid.*, str. 605.

¹²⁰ Hailbronner, Kay, *The Concept of 'Safe Country' and Expedient Asylum Procedures: A Western European Perspective*, International Journal of Refugee Law, Volume 5, Issue 1, 1993., str. 32.

broj tražitelja azila koji su koristili ovaj postupak kao zaobilazni način za dobivanje dozvole boravka.¹²¹ Primjena instituta sigurne zemlje podrijetla omogućuje da se u ranoj fazi postupka izdvoje oni podnositelji zahtjeva, kojima ne prijete realna opasnost od povrede njihovih prava u zemlji podrijetla.¹²² Za njih se može pretpostaviti da su zloupotrijebili postupak za azil kako bi zaobišli imigracijske zakone.¹²³ Većina tražitelja azila koji dolaze iz takvih zemalja u Europu i podnesu zahtjev za azil neće dobiti zaštitu koju su zatražili jer se za njih u pravilu smatra da im je zahtjev neosnovan ili neistinit pa će biti odbačeni.¹²⁴ No, ovu presumpciju je moguće oboriti. Naime, iako je teret dokazivanja u ovom postupku u potpunosti prebačen na tražitelja azila, za kojeg se pretpostavlja da je stigao iz sigurne zemlje podrijetla, i dalje mu je omogućeno da dokaže suprotno te tako sa sebe otkloni primjenu ovog instituta.¹²⁵

Institut sigurne zemlje podrijetla je lako primjenjiv u praksi, pa ne iznenađuje činjenica da je slično uređen u svim nacionalnim pravnim sustavima.¹²⁶ Za njegovu primjenu dovoljno je utvrditi da osoba dolazi iz zemlje koja je označena kao sigurna, a na tražitelju leži teret dokazivanja o suprotnome, što znatno pojednostavljuje rad nadležnih tijela.¹²⁷ Kao i činjenica da zahtjevi takvih tražitelja mogu biti razmatrani u ubrzanom postupku, što omogućuje brzo i efikasno odbacivanje neosnovanih zahtjeva.¹²⁸ Sve to rezultira smanjenjem pritiska na sustav azila jer se na taj način odvraća osobe iz određenih država od podnošenja zahtjeva.¹²⁹ No iako se ovakvim postupanjem vrši svojevrsna diskriminacija određene skupine tražitelja azila, vlade država i dalje vole istaknuti prednosti koje ovaj institut ima za *bona fide* izbjeglice, a to je u pravilu kraće vrijeme obrade njihovog zahtjeva kako bi im se priznao status azilanta.¹³⁰

¹²¹ *Ibid.*

¹²² *Ibid.*

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ Martenson, Henry; McCarthy, John, *In General, No Serious Risk of Persecution: Safe Country of Origin Practices in Nine European States*, Journal of Refugee Studies, Volume 11, Issue 3, 1998., str. 306.

¹²⁵ *op.cit.* u bilj. 115., str. 282.

¹²⁶ *Ibid.*, str. 283.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ *loc.cit.* u bilj. 124.

¹³⁰ *Ibid.*

2.4.3. Utvrđivanje sigurne zemlje podrijetla

Sigurna zemlja podrijetla je definirana u Zakonu kao zemlja za koju se na temelju pravnog stanja, primjene propisa, kao i općih političkih okolnosti utvrdi da u njoj općenito i dosljedno ne postoje djela proganjanja niti rizik od trpljenja ozbiljne nepravde, što se utvrđuje na temelju podataka o:

- a) relevantnim zakonima i propisima zemlje, kao i načinima na koji se primjenjuju
- b) poštivanju prava i sloboda zajamčenih Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, osobito članka 15. stavka 2. Europske konvencije, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima te Konvencijom Ujedinjenih naroda protiv torture i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja
- c) poštivanju načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja (*»non-refoulement«*)
- d) primjeni učinkovitog pravnog lijeka.¹³¹

Djela proganjanja mogu biti primjerice: fizičko ili psihičko nasilje, sudski progon ili kažnjavanje koje je nerazmjerno ili diskriminirajuće, djela koja su po svojoj prirodi specifično vezana uz spol ili djecu.¹³² Podaci koji su potrebni kako bi se primijenio institut sigurne zemlje podrijetla prikupljaju se iz različitih mjerodavnih izvora, a osobito od drugih država članica Europskoga gospodarskog prostora, EUAA-e, UNHCR-a, Vijeća Europe te drugih relevantnih međunarodnih organizacija.¹³³ Ministar nadležan za unutarnje poslove uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za vanjske poslove donosi odluku kojom utvrđuje listu sigurnih zemalja podrijetla (dalje: Odluka), nakon što se utvrdi koje zemlje se imaju smatrati sigurnim zemljama podrijetla, te o tome obavještava Europsku komisiju.¹³⁴

2.4.4. Lista sigurnih zemalja podrijetla

Prema trenutno važećoj Odluci o listi sigurnih zemalja podrijetla sigurne zemlje podrijetla su: Alžirska Narodna Demokratska Republika, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kraljevina Maroko,

¹³¹ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 44. st. 1.

¹³² *Ibid.*, čl. 23.

¹³³ *Ibid.*, čl. 44. st. 2.

¹³⁴ *Ibid.*, čl. 44. st. 3.

Republika Albanija, Republika Kosovo, Republika Makedonija, Republika Srbija, Republika Turska i Republika Tunis.¹³⁵ Obzirom da je moguće da se stanje u državama koje su određene kao sigurne zemlje podrijetla promijeni te da one više ne ispunjavaju uvjete kako bi potpadale pod kategoriju takvih zemalja, potrebno je redovito provjeravati i prema potrebi revidirati listu sigurnih zemalja podrijetla. Taj zadatak obavlja Ministarstvo uz prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za vanjske poslove, te o tome mora ponovno obavijestiti Europsku komisiju.¹³⁶

2.4.5. Postupak primjene instituta

Nakon što je donesena Odluka, potrebno je za svaki zahtjev zasebno utvrditi jesu li ispunjeni uvjeti za primjenu instituta sigurne zemlje podrijetla.¹³⁷ Naime, zemlja navedena na listi sigurnih zemalja podrijetla može se smatrati sigurnom zemljom podrijetla u konkretnom slučaju samo ako je tražitelj državljanin te zemlje ili je u toj zemlji imao prethodno boravište kao osoba bez državljanstva i nije vjerodostojno obrazložio zašto se ta zemlja podrijetla za njega ne može smatrati sigurnom zemljom podrijetla.¹³⁸ Ako zahtjev ispunjava uvjete za primjenu instituta sigurne zemlje podrijetla, tražitelj će o tome biti obaviješten, kako bi mu se omogućilo osporavanje te primjene s obzirom na specifičnosti njegovih osobnih okolnosti.¹³⁹ Što znači da će tražitelj otkloniti sa sebe primjenu instituta sigurne zemlje podrijetla i tako spriječiti da se njegov zahtjev odbaci, ako uspije dokazati da ne postoje gore navedene pretpostavke.

¹³⁵ Odluka o listi sigurnih zemalja podrijetla u postupku odobrenja međunarodne zaštite, NN 45/2016

¹³⁶ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 44. st. 4.

¹³⁷ *Ibid.*, čl. 44. st. 5.

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ *Ibid.*, čl. 44. st. 6.

2.5. Sigurna treća zemlja

2.5.1. Koncept sigurne treće zemlje

Koncept sigurne treće zemlje javio se kao rješenje za fenomen „izbjeglica u orbiti“ koji se pojavio krajem 1980-ih godina.¹⁴⁰ U to vrijeme značajno se povećao broj osoba koje traže azil i dolaze u mješovitim tokovima migranata, pa su razvijene zemlje nastojale ograničiti pristup određenih pojedinaca svojim teritorijima i sustavu azilu.¹⁴¹ Naime, opći državni diskurs ih je percipirao kao ekonomske migrante koji nastoje zloupotrijebiti postupak za azil kao odgovor na zamagljivanje razlike između izbjeglica i drugih vrsta migranata.¹⁴² Međutim, ograničenja pristupa teritoriju i sustavu azila stvorila su gore spomenuti fenomen „izbjeglica u orbiti“.¹⁴³ Riječ je o izbjeglicama koje nisu mogle pristupiti postupku azila ili kojima je azil bio odbijen te su bile transportirane iz jedne države u drugu u stalnoj potrazi za zaštitom i našle su se u svojevrsnom pravnom vakuumu.¹⁴⁴ Stoga se pretpostavlja da je svrha koncepta sigurne treće zemlje bila nastojanje da, izbjeglice koje su uspjele izbjeći progon u svojoj zemlji, prilikom prvog podnošenja zahtjeva za azil uspiju ostvariti međunarodnu zaštitu.¹⁴⁵

2.5.2. Institut sigurne treće zemlje

Kao što je već rečeno, institut sigurne treće zemlje je jedan od dvije osnovne vrste sigurne zemlje, a njegova funkcija je da ukaže na činjenicu da tražitelj azila može pronaći odgovarajuću zaštitu u nekoj drugoj državi, a ne u onoj u kojoj ju je zatražio.¹⁴⁶ Ideja je da određene izbjeglice ne bi trebale dobiti zaštitu u državi u kojoj su je zatražile jer su je mogle dobiti u drugoj državi kroz koju su prošle.¹⁴⁷ Primjenjuje se na sljedeći način: tražitelju azila se uskraćuje pristup temeljnim postupcima za određivanje statusa izbjeglice u određenoj državi na temelju toga što je

¹⁴⁰ Ovacik, Gamze, *Compatibility of the Safe Third Country Concept with International Refugee Law and its Application to Turkey*, PERCEPTIONS: Journal of International Affairs, 25(1), 2020., str. 62.

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² *Ibid.*

¹⁴³ Osso, Berfin Nur, *Unpacking the Safe Third Country Concept in the European Union: Borders, Legal Spaces, and Asylum in the Shadow of Externalization*, International Journal of Refugee Law, Volume 35, Issue 3, 2023., str. 279.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ Ovacik, Gamze, *op.cit.* u bilj. 140.

¹⁴⁶ Costello, Cathryn, *op.cit.* u bilj. 117.

¹⁴⁷ Osso, Berfin Nur, *op.cit.* u bilj. 143., str. 273.

već uživao, mogao ili trebao zatražiti zaštitu, a ako bi bio kvalificiran, zapravo bi dobio zaštitu kao izbjeglica u drugoj zemlji.¹⁴⁸ Međutim, prakse država koje uključuju transfer u sigurne treće zemlje oslanjaju se na neprihvatljivost zahtjeva za azil u slučajevima kada izbjeglice ne bježe izravno od progona te često otežavaju njihov pristup postupku azila.¹⁴⁹ Glavni problem u primjeni je činjenica da legislativna provedba instituta sigurne treće zemlje omogućava državama da proglase određene zahtjeve za azil neprihvatljivima bez ikakvog ispitivanja njihovog merituma te da transportiraju podnositelje zahtjeva u sigurnu treću državu radi dobivanja adekvatne zaštite.¹⁵⁰ Stoga je lako uočljivo da je institut sigurne treće zemlje u velikoj mjeri usmjeren na isključivanje određenih izbjeglica, uključujući onih označenih kao „nepravilni migranti“, iz državnih teritorija i sustava azila, a što dovodi do kršenja temeljnih prava podnositelja zahtjeva za azil.¹⁵¹

2.5.3. Primjena instituta sigurne treće zemlje

Sigurna treća zemlja je zemlja u kojoj je tražitelj siguran od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja ili rizika trpljenja ozbiljne nepravde te u kojoj uživa povlastice koje proizlaze načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja i postoji mogućnosti pristupa učinkovitom postupku odobrenja zaštite sukladno Konvenciji iz 1951.¹⁵² Za svaki zahtjev zasebno se utvrđuje jesu li ispunjeni uvjeti za primjenu instituta sigurne treće zemlje procjenjujući ispunjava li neka zemlja gore navedene uvjete te postoji li veza između te zemlje i tražitelja na temelju koje se može razumno očekivati da u njoj zatraži međunarodnu zaštitu, uzimajući u obzir sve činjenice i okolnosti njegovog zahtjeva.¹⁵³ Stoga tražitelj mora biti pravodobno obaviješten o primjeni instituta sigurne treće zemlje, kako bi mu se omogućilo osporavanje njegove primjene s obzirom na specifičnosti njegovih osobnih okolnosti.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Kjaergaard, Eva, *The Concept of 'Safe Third Country' in Contemporary European Refugee Law*, International Journal of Refugee Law, Volume 6, Issue 4, 1994., str. 651.

¹⁴⁹ Ovacik, Gamze, *op.cit.* u bilj. 140., str. 62.

¹⁵⁰ Osso, Berfin Nur, *op.cit.* u bilj. 147.

¹⁵¹ *Ibid.*

¹⁵² *op.cit.* u bilj. 4., čl. 45. st. 1.

¹⁵³ *Ibid.*, čl. 45. st. 2.

¹⁵⁴ *Ibid.*, čl. 45. st. 3.

2.5.3. Odluka o odbacivanju zahtjeva

U slučaju kada je zahtjev tražitelja odbačen, Ministarstvo će tražitelju izdati potvrdu na jeziku sigurne treće zemlje kojom se obavještavaju nadležna državna tijela te zemlje da se u Republici Hrvatskoj nije razmatrala osnovanost njegovog zahtjeva.¹⁵⁵ No, moguće je da sigurna treća zemlja odbije prihvatiti takvog stranca, pa će se u tom slučaju o osnovanosti zahtjeva odlučivati sukladno odredbama Zakona.¹⁵⁶ Ministarstvo će svakako redovito obavještavati Europsku komisiju o zemljama na koje je primijenjen institut sigurne treće zemlje.¹⁵⁷

¹⁵⁵ *Ibid.*, čl. 45. st. 4.

¹⁵⁶ *Ibid.*, čl. 45. st. 5.

¹⁵⁷ *Ibid.*, čl. 45. st. 6.

2.6. Europska sigurna treća zemlja

2.6.1. Pojam europske sigurne treće zemlje

Institut europske sigurne treće zemlje je još jedna vrsta sigurne zemlje, kao što su sigurna zemlja podrijetla i sigurna treća zemlja.¹⁵⁸ Svaki od tih koncepta ograničava tražiteljima pristup redovnom postupku azila na teritoriju država članica EU, ali im je funkcija i primjena i unutar sustava azila različita.¹⁵⁹ Pa tako propisi o europskim sigurnim trećim zemljama predviđaju da državljani koji protuzakonito stupe na teritorij države iz određenih europskih trećih zemalja, koje poštuju posebno visoke standarde zaštite ljudskih prava i prava izbjeglica, nemaju mogućnost podnijeti zahtjev za pokretanje postupka odobravanja azila.¹⁶⁰ No, ta europska treća zemlja mora biti sigurna kako u formalnom smislu, tako i na način da tražitelji azila moraju *de facto* moći dobiti zaštitu u toj trećoj državi, što znači da moraju imati stvarni pristup postupku za azil u toj trećoj državi koji zadovoljava određene minimalne standarde.¹⁶¹

2.6.2. Primjena instituta europske sigurne treće zemlje

Europska sigurna treća zemlja je zemlju koja je ratificirala i primjenjuje odredbe Konvencije iz 1951. i Europske konvencije, uključujući standarde o učinkovitom pravnom lijeku, te je uspostavila učinkovit postupak odobrenja zaštite sukladno Konvenciji iz 1951.¹⁶² Potrebno je za svaki zahtjev zasebno utvrditi jesu li ispunjeni uvjeti kako bi se određena država smatrala europskom sigurnom trećom zemljom.¹⁶³ U slučaju kada su ispunjene pretpostavke za primjenu na konkretan slučaj, zahtjev tražitelja koji je nezakonito ušao na teritorij Republike Hrvatske iz europske sigurne treće zemlje odbacit će se, uzimajući u obzir poštivanje načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja (*non-refoulement*) te posebne okolnosti humanitarnog ili političkog

¹⁵⁸ Hunt, Matthew, *The Safe Country of Origin Concept in European Asylum Law: Past, Present and Future*, International Journal of Refugee Law, Volume 26, Issue 4, 2014., str. 502.

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ *Ibid.*

¹⁶¹ Achermann, Alberto; Gattiker, Mario, *Safe Third Countries: European Developments*, International Journal of Refugee Law, Volume 7, Issue 1, 1995., str. 35.

¹⁶² *op.cit.* u bilj. 4., čl. 46. st. 1.

¹⁶³ *Ibid.*, čl. 46. st. 2.

karaktera, kao i pravila međunarodnog javnog prava.¹⁶⁴ I prilikom primjene instituta europske sigurne treće zemlje postoji obveza pravodobnog obavještanja tražitelja o primjeni instituta, kako bi mu bilo omogućeno osporavanje njegove primjene, s obzirom na njegove osobne okolnosti¹⁶⁵ te obveza redovitog obavještanja Europske komisije o zemljama na koje je primijenjen institut europske sigurne treće zemlje u Republici Hrvatskoj.¹⁶⁶

2.6.3. Odluka o odbacivanju zahtjeva

Kada zahtjev tražitelja bude odbačen iz razloga jer je moguće primijeniti institut europske sigurne zemlje, Ministarstvo će mu izdati potvrdu na jeziku europske sigurne treće zemlje kojom se obavještavaju državna tijela te zemlje da se u Republici Hrvatskoj nije razmatrala osnovanost konkretnog zahtjeva.¹⁶⁷

¹⁶⁴ *Ibid.*, čl. 46. st. 3.

¹⁶⁵ *Ibid.*, čl. 46. st. 4.

¹⁶⁶ *Ibid.*, čl. 46. st. 6.

¹⁶⁷ *Ibid.*, čl. 46. st. 5.

2.7. Naknadni zahtjev

2.7.1. Pojam naknadnog zahtjeva

Naknadni zahtjev za međunarodnu zaštitu je definiran u Zakonu kao namjera izražena nakon izvršnosti odluke kojom se odlučilo o osnovanosti prethodnog zahtjeva sukladno članku 38. ovog Zakona ili odluke kojom je postupak obustavljen sukladno članku 39. stavku 2. točki 4. ovog Zakona.¹⁶⁸ Dakle, radi se o namjeri koja je izražena nakon što je u redovnom postupku Ministarstvo donijelo odluku o osnovanosti zahtjeva kojom odobrava ili odbija zahtjev¹⁶⁹ te o namjeri koja je izražena ako je došlo do obustave postupka na način da se odbije zahtjev iz razloga što se tražitelj ne odazove pozivu na saslušanje, a svoj izostanak ne opravda u roku od 2 dana od zakazanog saslušanja ili napusti boravište duže od 2 dana bez suglasnosti Prihvatišta, a na temelju činjenica i okolnosti se može ocijeniti da nisu ispunjeni uvjeti za odobrenje međunarodne zaštite.¹⁷⁰ Izvršnost odluke o zahtjevu nastupa dostavom odluke tražitelju, ako tužba nije podnesena ili podnesena tužba nema odgodni učinak.¹⁷¹ Ako podnesena tužba ima odgodni učinak, odluka o zahtjevu postaje izvršna dostavom prvostupanjske presude upravnog suda.¹⁷²

2.7.2. Postupak podnošenja naknadnog zahtjeva

Naknadni zahtjev podnosi državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva nakon izvršne odluke kojom je prijašnji zahtjev odbijen ili je prijašnji postupak obustavljen iz razloga jer je tražitelj odustao od zahtjeva.¹⁷³ Obrazloženje naknadnog zahtjeva predaje se u Prihvatištu neposredno u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik ako je osoba nepismena, a Ministarstvo je dužno o njemu odlučiti najkasnije u roku od 15 dana od dana njegovog zaprimanja.¹⁷⁴ Mora biti razumljiv i sadržavati bitne činjenice i dokaze nastale nakon izvršnosti odluke ili koje tražitelj iz opravdanih razloga nije predočio u prijašnjem postupku, a odnose se na utvrđivanje ispunjavanja

¹⁶⁸ *Ibid.*, čl. 4. t. 13.

¹⁶⁹ *Ibid.*, čl. 38.

¹⁷⁰ *Ibid.*, čl. 39. st. 2. t. 4.

¹⁷¹ *Ibid.*, čl. 4. t. 21.

¹⁷² *Ibid.*

¹⁷³ *Ibid.*, čl. 47. st. 1.

¹⁷⁴ *Ibid.*, čl. 47. st. 2.

uvjeta za odobrenje međunarodne zaštite.¹⁷⁵ Njegova dopuštenost ocjenjuje se na temelju sadržanih činjenica i dokaza, a u vezi s već upotrijebljenim činjenicama i dokazima u prijašnjem postupku.¹⁷⁶ Ako se utvrdi da je naknadni zahtjev dopušten, ponovno će se odlučivati o osnovanosti zahtjeva, a prijašnja odluka će se ukinuti.¹⁷⁷ U suprotno će se, dakle ako se utvrdi da je nedopušten, naknadni zahtjev odbaciti.¹⁷⁸ Također, naknadni zahtjev stranca u transferu razmatrat će se u odgovornoj državi članici Europskoga gospodarskog prostora, a naknadni zahtjev podnesen u Republici Hrvatskoj odbacit će se kao nedopušten.¹⁷⁹

¹⁷⁵ *Ibid.*, čl. 47. st. 3.

¹⁷⁶ *Ibid.*, čl. 47. st. 4.

¹⁷⁷ *Ibid.*, čl. 47. st. 5.

¹⁷⁸ *Ibid.*, čl. 47. st. 6.

¹⁷⁹ *Ibid.*, čl. 47. st. 7.

2.8. Preseljenje, humanitarni prihvati i premještanje

2.8.1. Pojam preseljenja, humanitarnog prihvata i premještanja

Preseljenje i premještanje su dio kompleta mjera koje su obuhvaćene u Europskom migracijskom programu koji je Europska komisija predstavila 2015. godine.¹⁸⁰ Program je bio odgovor na velik broj dolazaka izbjeglica na teritorij država članica EU s ciljem da se riješi pitanje migracije i ispoštuju međunarodne i etičke obveze članica te ostvari učinkovita suradnja država članica u skladu s načelom solidarnosti i podjele odgovornosti.¹⁸¹

Na prvi pogled pojam preseljenja, humanitarnog prihvata i premještanja djeluju gotovo isto, no ti pojmovi obuhvaćaju različite institute kojima je zajedničko obilježje da uključuje transfer osoba iz jedne države u drugu. Dakle, preseljenje je postupak kojim se pojedine raseljene osobe kojima je nedvojbeno potrebna međunarodna zaštita, na prijedlog UNHCR-a te u dogovoru sa zemljom preseljenja, prebacuju iz treće zemlje koja nije država članica EU u neku državu članicu EU u kojoj će te osobe biti primljene uz dodjeljivanje prava boravka i svih drugih prava koja su zajamčena osobama pod međunarodnom zaštitom.¹⁸² Nadalje, premještanje je postupak kojim se vrši raspodjela osoba između država članica EU kojima je nedvojbeno potrebna međunarodna zaštita, a koje se nalaze na teritoriju neke od država članica.¹⁸³ I naposljetku, humanitarni prihvati su prihvat na državno područje države članice EU kada to zatraži određena država članica, na temelju prijedloga Agencije Europske unije za azil, UNHCR-a ili drugog relevantnog međunarodnog tijela, državljanina treće zemlje ili osobe bez državljanstva, iz treće zemlje u koju je ta osoba prisilno raseljena.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Europski program preseljenja izbjeglica, 2015., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-scheme-for-the-resettlement-of-refugees.html?fromSummary=23>, pristupljeno: 20. srpnja 2024. godine

¹⁸¹ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Europski migracijski program, 2015., str. 2., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240>, pristupljeno: 20. srpnja 2024. godine

¹⁸² *Ibid.*, str. 19.

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ Uredba EU 2024/1350 Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira Unije za preseljenje i humanitarni prihvat i izmjeni Uredbe EU 2021/1147 od 14. svibnja 2024., PE/18/2024/REV/1, SL L, 2024/1350, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:32024R1350>, pristupljeno: 20. srpnja 2024. godine

2.8.2. „Trajna rješenja“ za izbjeglice i preseljenje

Preseljenje je u odnosu na ove institute najrelevantnije, obzirom da se radi o postupku koji je međunarodnog karaktera jer obuhvaća i države koje nisu članice EU, a u teoriji se spominje u sklopu tri „trajna rješenja“ za slučajeve raseljenosti izbjeglica koji uključuju: dobrovoljni povratak, lokalnu integraciju i preseljenje u treću zemlju.¹⁸⁵ Izbjglicama je potrebno omogućiti pristup jednom od tih tri "trajna rješenja", dakle dobrovoljnom povratku, odnosno povratku u zemlju porijekla izbjeglice, lokalnu integraciju, odnosno stjecanje stalnog boravka te ekonomskih i socijalnih prava u zemlji azila te preseljenju, odnosno legalnom prijemu u zemlju koja nudi socijalna i ekonomska prava, kako bi se zadovoljile njihove humanitarne potrebe.¹⁸⁶ No, rješenje je trajno samo ako izbjeglici osigurava fizičku sigurnost, ostvarenje temeljnih ljudskih prava i dugoročni pravni status u zemlji.¹⁸⁷ Usprkos tome, svako od ovih trajnih rješenja je nedostižno za pretežnu većinu današnjih 22 milijuna izbjeglica.¹⁸⁸

UNHCR definira preseljenje kao premještanje izbjeglica iz države u kojoj su zatražili azil u drugu državu koja ih je pristala prihvatiti, omogućiti im trajno naseljavanje i pružiti priliku za eventualno stjecanje državljanstva.¹⁸⁹ Ne postoji strukturiran međunarodni pravni režim koji regulira preseljenje ili specificira odgovornosti država u vezi s tim.¹⁹⁰ Preseljenje je tek mogućnost neke države koju određuje prema vlastitom nahođenju pa tako nijedna država nema pravnu obvezu proaktivno prihvatiti izbjeglice putem preseljenja koje su još uvijek izvan njihove nadležnosti, niti izbjeglica može zahtijevati pravo na preseljenje.¹⁹¹ Fisher navodi da je preseljenje izbjeglica od strane država alat za ograničavanje zahtjeva za azil na njihovom teritoriju i upozorava da preseljenje, iako je ključni dio zaštite izbjeglica, ne smije biti korišteno kao zamjena za azil.¹⁹² Rasprostranjena uporaba ovog instituta ipak ima za posljedicu da je sve teže postati izbjeglica, odnosno napustiti svoju zemlju porijekla i pristupiti teritoriju druge države gdje se može zatražiti

¹⁸⁵ Hashimoto, Naoko, *Refugee Resettlement as an Alternative to Asylum*, *Refugee Survey Quarterly*, Volume 37, Issue 2, 2018., str. 164.

¹⁸⁶ Fisher, Betsy L., *Doors to Safety: Exit West, Refugee Resettlement, and the Right to Asylum*, 117 *Mich. L. Rev.*, 2019., str. 1123.

¹⁸⁷ *Ibid.*

¹⁸⁸ *Ibid.*

¹⁸⁹ Hailbronner, Kay; Thym, Daniel, *EU Immigration and Asylum law, A Commentary*, Beck/Hart, 2022., str. 1768

¹⁹⁰ *Ibid.*, str. 1766.

¹⁹¹ Hashimoto, Naoko, *op.cit.* u bilj. 185., str. 165.

¹⁹² Fisher, Betsy L., *op.cit.* u bilj. 186., str. 1119.

azil.¹⁹³ Široka upotreba ovih instituta u praksi ne čudi, budući da preseljenje omogućuje državama koje prihvaćaju izbjeglice kontrolu nad cijelim postupkom i mogućnost da odaberu koga će prihvatiti prije dolaska na njihov teritorij te tako ovaj institut postaje izrazito privlačan suverenim državama koje žele kontrolirati svoje granice i smanjiti broj neregularnih migranata.¹⁹⁴

Poznati primjer primjene instituta preseljenja u EU je sporazum s Turskom koji je sklopljen 2016. godine.¹⁹⁵ Njime se regulira preseljenje izbjeglica iz Turske u EU na način da bi države EU vraćale nove tražitelje azila iz EU natrag u Tursku, dok bi EU preselila izbjeglice izravno iz Turske, sve s namjerom odvratanja nepravilnih migracija pa cilj ovog programa preseljenja nije bio proširiti zaštitu izbjeglica.¹⁹⁶ Za čelnike Europske unije cilj je ovdje bio jasan: pronaći način da se spriječi nekontrolirani dolazak u Europsku uniju.¹⁹⁷

2.8.3. Odluka o preseljenju ili humanitarnom prihvatu

Odluku i program preseljenja ili humanitarnog prihvata državljana treće zemlje ili osoba bez državljanstva koji ispunjavaju uvjete za privremenu zaštitu ili odobrenje međunarodne zaštite iz trećih zemalja donosi Vlada Republike Hrvatske, na zajednički prijedlog Ministarstva i ministarstva nadležnog za vanjske i europske poslove.¹⁹⁸ Primjer takve odluke je Odluka o preseljenju za 2019. godinu kojom je određeno da će Republika Hrvatska dobrovoljno sudjelovati u Europskom programu preseljenja državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva te se u skladu s time obvezala prihvatiti do 150 državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva po osnovi preseljenja tj. po osnovi sudjelovanja u drugim oblicima solidarnosti s državama članicama EU.¹⁹⁹

¹⁹³ *Ibid.*, str. 1122.

¹⁹⁴ Hashimoto, Naoko, *op.cit.* u bilj. 185., str. 185.

¹⁹⁵ Christoph Tometten, *Resettlement, Humanitarian Admission, and Family Reunion: The Intricacies of Germany's Legal Entry Regimes for Syrian Refugees*, *Refugee Survey Quarterly*, Volume 37, Issue 2, 2018., str. 190.

¹⁹⁶ Fisher, Betsy L., *op.cit.* u bilj. 186., str. 1132.

¹⁹⁷ *Ibid.*, str. 1132.

¹⁹⁸ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 48. st. 1.

¹⁹⁹ Odluka o preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite za 2019. godinu, NN 16/2019, 14. veljače 2019. godine

2.8.4. Odluka o premještanju

Odluku o načinima i uvjetima premještanja državljana treće zemlje ili osoba bez državljanstva koji ispunjavaju uvjete za privremenu zaštitu ili odobrenje međunarodne zaštite iz drugih država članica Europske unije, radi podjele tereta po principu solidarnosti, donosi Vlada Republike Hrvatske, na zajednički prijedlog Ministarstva i ministarstva nadležnog za vanjske i europske poslove.²⁰⁰ Primjer takve odluke je Odluka o premještanju za 2022. godinu kojom se Republika Hrvatska obvezala da će sudjelovati u premještanju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite iz Helenske Republike, Republike Cipra, Talijanske Republike, Republike Malte i Kraljevine Španjolske (tzv. MED 5) te da će prihvatiti do 60 državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva po osnovi premještanja.²⁰¹

2.8.5. Pravo izbjeglica obuhvaćenih odlukama o preseljenju ili premještanju

Državljaninu treće zemlje ili osobi bez državljanstva koja bude preseljena ili premještena priznat će se privremena zaštita odnosno azil ili supsidijarna zaštita.²⁰²

²⁰⁰ *op.cit.* u bilj. 4., čl. 48. st. 2.

²⁰¹ Odluka o premještanju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite, NN 88/2022, 28. srpnja 2022. godine

²⁰² *op.cit.* u bilj. 4., čl. 48. st. 3.

3. ZAKLJUČAK

Posebni postupci davanja azila ključni su dio suvremenog europskog sustava azila. Njihovo uvođenje u nacionalna zakonodavstva značajno je doprinijelo razvoju tog sustava, posebice u smislu pojednostavljenja i ubrzavanja postupaka. Većina ovih postupaka osmišljena je kao odgovor na aktualne globalne događaje koji su zakonodavce potaknuli na stvaranje pravnih mehanizama s ciljem smanjenja opterećenja sustava i osiguravanja brže zaštite za osobe kojima je ta zaštita zaista potrebna. Analizom zakona i drugih pravnih propisa u ovom radu evidentno je da su ovi napori dali rezultate, jer su doveli do veće fleksibilnosti u upravljanju zahtjevima za azil i omogućili prilagodbu postupaka različitim situacijama s kojima se države i tražitelji azila suočavaju. Ipak, primjena posebnih postupaka nije bez izazova. Postoji opasnost da se ovi postupci koriste kao alat za sustavno kršenje prava tražitelja azila, umjesto da služe svojoj izvornoj svrsi. Zbog toga je važno da zakonodavni okvir koji regulira postupke azila bude predmet konstantne prilagodbe aktualnim zbivanjima kako bi se mogao nositi s novim izazovima i promjenama u međunarodnim i nacionalnim kontekstima. Međunarodna zajednica i države članice EU u tom smislu imaju odgovornost razvijati i primjenjivati propise koji će osigurati pravičan i human pristup svim tražiteljima azila, uz transparentnost i poštivanje ljudskih prava.

U konačnici, pravo svakog tražitelja azila na pravednu priliku za međunarodnu zaštitu nije samo pravna obveza, već i moralni imperativ. Samo kroz stalno poboljšanje i prilagodbu posebnih postupaka i cjelokupnog sustava azila možemo osigurati poštivanje ovog prava, kao i dostojanstvo i sigurnost za sve koji su prisiljeni napustiti svoje domove. Ovu misao najbolje je sročila u svojoj pjesmi „Dom“ britansko-somalijska pjesnikinja Warsan Shire: "Nitko ne napušta dom, osim ako dom nisu usta morskog psa."²⁰³ Stoga, treba imati na umu da odbijanje zahtjeva za azil osobi koja ima stvarnu potrebu za zaštitom znači odbijanje prava na život i slobodu od straha, a teret takve odluke nije samo na pojedincu, već na cijelom čovječanstvo.

²⁰³ Amnesty International Ireland, Shire, Warsan, Home, dostupno na: <https://www.amnesty.ie/wp-content/uploads/2016/06/home-by-warsan-shire.pdf>, pristupljeno: 10. kolovoza 2024. godine

4. POPIS LITERATURE

1. Achermann, Alberto; Gattiker, Mario, *Safe Third Countries: European Developments*, International Journal of Refugee Law, Volume 7, Issue 1, 1995.
2. Amnesty International Ireland, Shire, Warsan, Home, dostupno na: <https://www.amnesty.ie/wp-content/uploads/2016/06/home-by-warsan-shire.pdf>, pristupljeno: 10. kolovoza 2024. godine
3. Blagojević, Anita, *Pravni i institucionalni okvir integracije migranata u hrvatsko društvo*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 57, br. 3, 2020.
4. Cerruti, Tanja, *Croatia and the (necessary) European Union policy making on immigration in the Mediterranean region*, Europske studije 1, br. 2., 2015.
5. Christoph Tometten, *Resettlement, Humanitarian Admission, and Family Reunion: The Intricacies of Germany's Legal Entry Regimes for Syrian Refugees*, Refugee Survey Quarterly, Volume 37, Issue 2, 2018.
6. Cornelisse, Galina; Reneman Marcelle, *Border procedures in the Commission's New Pact on Migration and Asylum: A case of politics outplaying rationality?*, Eur Law J., 2020.
7. Cornelisse, Galina; Reneman, Marcelle, *Border Procedure in the European Union: How the Pact Ignored the Compacts*, Laws, MDPI, vol. 11(3), 2022.
8. Costello, Cathryn, *Safe Country? Says Who?*, International Journal of Refugee Law, Volume 28, Issue 4, 2016.
9. *D.A. i drugi protiv Poljske, 51246/17*

10. Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za dodjelu i oduzimanje međunarodne zaštite
11. Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za dodjelu i oduzimanje međunarodne zaštite, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32013L0032> , pristupljeno: 15.7.2024.
12. Engelmann, Claudia, *Convergence against the Odds: The Development of Safe Country of Origin Policies in EU Member States (1990–2013)*, European Journal of Migration and Law, 16(2), 2014.
13. European Asylum Support Office, *EASO asylum report 2021: Annual report on the situation of asylum in the European Union*, 2021.
14. European Union Agency for Fundamental Rights, *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration*, 2020.
15. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, 1950., NNMU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17
16. Europski program preseljenja izbjeglica, 2015., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-scheme-for-the-resettlement-of-refugees.html?fromSummary=23>, pristupljeno: 20. srpnja 2024. godine
17. Europski sud za ljudska prava, *I.M. protiv Francuske*, br. 9152/09, 2012.
18. Fisher, Betsy L., *Doors to Safety: Exit West, Refugee Resettlement, and the Right to Asylum*, 117 Mich. L. Rev., 2019.

19. Galand, Alexis, *Accelerated procedures and the impossibility to reconcile them with human rights: What the practice in Malta has taught us*, Mediterranean Journal of Migration, 1(1), 2023.
20. Goldner Lang, Iris, *Croatia and EU Asylum Law: Playing on the Sidelines or at the Centre of Events?*, The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis, Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff, 2018.
21. Hailbronner, Kay, *The Concept of 'Safe Country' and Expeditious Asylum Procedures: A Western European Perspective*, International Journal of Refugee Law, Volume 5, Issue 1, 1993.
22. Hailbronner, Kay; Thym, Daniel, *EU Immigration and Asylum law, A Commentary*, Beck/Hart, 2022.
23. Hashimoto, Naoko, *Refugee Resettlement as an Alternative to Asylum*, Refugee Survey Quarterly, Volume 37, Issue 2, 2018.
24. Hunt, Matthew, *The Safe Country of Origin Concept in European Asylum Law: Past, Present and Future*, International Journal of Refugee Law, Volume 26, Issue 4, 2014.
25. *Ilias i Ahmed protiv Mađarske, 47287/15*
26. Kjaergaard, Eva, *The Concept of 'Safe Third Country' in Contemporary European Refugee Law*, International Journal of Refugee Law, Volume 6, Issue 4, 1994.
27. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Europski migracijski program, 2015., str. 2., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240>, pristupljeno: 20. srpnja 2024. godine

28. Konvencija o statusu izbjeglica, UNTS vol. 189 od 28. srpnja 1951. godine; SL SFRJ: MU 15/1960; stupila na snagu 21. travnja 1954. godine
29. Lalić Novak, Goranka, *Azil: pravni i institucionalni aspekti*. Zagreb: Studijski centar za javnu upravu i javne financije Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2016.
30. Lalić Novak, Goranka, *Načelo zabrane vraćanja i pristup sustavu azila: dva lica iste kovanice*, Migracijske i etničke teme 31, br. 3, 2015.
31. Lalić Novak, Goranka, *Pravo na azil u sudskoj praksi – promiču li hrvatski sudovi više standarde zaštite tražitelja azila i azilanata*, Hrvatska i komparativna javna uprava 14, br. 4, 2014.
32. *M.K. i drugi protiv Poljske*, 40503/17, 42902/17, 43643/17
33. Martenson, Henry; McCarthy, John, *In General, No Serious Risk of Persecution: Safe Country of Origin Practices in Nine European States*, Journal of Refugee Studies, Volume 11, Issue 3, 1998.
34. Odluka o listi sigurnih zemalja podrijetla u postupku odobrenja međunarodne zaštite, NN 45/2016
35. Odluka o premještanju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite, NN 88/2022, 28. srpnja 2022. godine
36. Odluka o preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite za 2019. godinu, NN 16/2019, 14. veljače 2019. godine

37. Osso, Berfin Nur, *Unpacking the Safe Third Country Concept in the European Union: Borders, Legal Spaces, and Asylum in the Shadow of Externalization*, International Journal of Refugee Law, Volume 35, Issue 3, 2023.
38. Ovacık, Gamze, *Compatibility of the Safe Third Country Concept with International Refugee Law and its Application to Turkey*, PERCEPTIONS: Journal of International Affairs, 25(1), 2020.
39. Pandek, Kristina; Župarić-Iljić, Drago, *Strengthening Borders, Managing Centres: Reception Conditions and Provisions of Services to Asylum Seekers in Croatia*, Migracijske i etničke teme 34, br. 3, 2018.
40. Rasche, Lucas; Walter-Franke, Marie, *Clear, fair and fast? Border procedures in the Pact on Asylum and Migration*, 2020.
41. Reneman, Marcelle, *Speedy Asylum Procedures in the EU: Striking a Fair Balance Between the Need to Process Asylum Cases Efficiently and the Asylum Applicant's EU Right to an Effective Remedy*, International Journal of Refugee Law, Volume 25, Issue 4, 2013.
42. *Soering protiv Ujedinjenoga Kraljevstva*, 1989., para. 88.
43. Uredba EU 2024/1350 Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira Unije za preseljenje i humanitarni prihvati i izmjeni Uredbe EU 2021/1147 od 14. svibnja 2024., PE/18/2024/REV/1, SL L, 2024/1350, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:32024R1350>, pristupljeno: 20. srpnja 2024. godine
44. Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
45. *Vilvarajah i drugi protiv Velike Britanije*, 1991., para. 103.

46. Zakon o privremenoj i međunarodnoj zaštiti (Narodne novine br. 70/15, 127/17, 33/23)